

Чеберяк А. М.

Рівненський державний гуманітарний університет

ПАРЦЕЛЬОВАНІ КОНСТРУКЦІЇ У РОМАНІ ДЖ. Д. СЕЛІНДЖЕРА “THE CATCHER IN THE RYE”

У статті розглянуто типові форми парцельованих конструкцій у романі Дж. Д. Селінджера “The Catcher in the Rye”. Роман американського письменника Джерома Селінджера “The Catcher in the Rye” – це найекспресивніший роман-сповідь, своєрідний особистий щоденник, а відтак важливим елементом мови роману є використання експресивних синтаксичних форм, найчастотніші з яких – парцельовані конструкції.

Парцеляція є експресивним явищем усного мовлення, яке виникає в живому спілкуванні у зв'язку з потребою інтонаційно виділити певні елементи, що в художній літературі використовується для створення стилістичного ефекту спонтанності, невимушеності спілкування. Стилiстичний ефект парцеляції залежить не тільки від значень, що вона виражає, але також і від структури парцельованих конструкцій.

У романі Селінджера виявлено багатокомпонентні та двокомпонентні парцельовані конструкції, дистантні та контактні з різними формами парцеляту. Парцеляція як експресивний стилістичний прийом будується на факультативності зв'язків слів в простому реченні і частин складного речення.

*У статті охарактеризовані основні структурно-семантичні типи парцельованих конструкцій з підрядним зв'язком, серед яких найчастотнішими є парцеляти-означення і обставини, а також підрядні причини. Серед парцельованих конструкцій з сурядним зв'язком найбільшому відокремленню піддаються однорідні члени, а також підрядні частини сурядного речення з сполучниками *and* та *or*. Як окремий стилістичний прийом виявлено парцельовані конструкції, побудовані на повторі. Встановлено, що здатність до парцеляції у різних типів складних речень неоднакова. Вона залежить від обумовленості частин, мотивованості, семантичної самостійності частин. Слабка мотивованість і граматичний зв'язок спостерігається при парцеляції конструкцій складносурядного речення. Більш сильна залежність між базовою частиною і парцелятом у складнопідрядному реченні.*

Ключові слова: парцеляція, базова частина, парцелят, складнопідрядне речення, складносурядне речення.

Постановка проблеми. Одним з найкolorитніших засобів виразності, що ґрунтується на основі синтаксичного розчленування, виокремлення та актуалізації окремих смислових компонентів висловлення, є парцеляція. Цей стилістичний прийом став засобом інтенсифікованої виразності елементів мови, експресивність яких закладена в граматичній структурі [3, с. 42]. Парцеляція є «синтаксичною універсалією мовлення, що передбачає побудову повідомлення шляхом розділення речення на кілька самостійних висловлень, інтонаційно та графічно відокремлених, проте єдиних за змістом» [2, с. 536]. Парцельована конструкція складається з двох обов'язкових компонентів: основного висловлення (базової частини) та одного або декількох парцелятів. Услід за А. Загнітком, парцелятом вважаємо частину простого або складного речення, утворену при його членуванні на кілька висловлень у зв'язку з пев-

ною комунікативною ідеєю й винесену за межі синтаксичної структури-речення [1, с. 201].

Парцеляція є експресивним явищем усного мовлення, яке виникає в живому спілкуванні у зв'язку з потребою інтонаційно виділити певні елементи, що в художній літературі використовується для створення стилістичного ефекту спонтанності, невимушеності спілкування. Вживання парцельованих конструкцій створює враження деякої інтимної близькості, додає розповіді характер невимушеної бесіди, встановлює більш тісний контакт між автором і читачем. Зміст тексту в цьому випадку легше і краще сприймається.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі мовленнєвого членування речення присвячені наукові розвідки українських мовознавців К. Городенської, П. Дудика, С. Єрмоленко, А. Загнітка, П. Коструби й ін. Парцеляцію в структурно-граматичному плані розглядають

О. Волобуєва, Н. Івкова, А. Коваль, Т. Марченко, С. Марич та ін. Численні дослідження присвячені вивченню парцеляції як стилістичного засобу експресивності художнього тексту (У. Гринишин, Т. Шевченко, В. Ачилова, Т. Буйницька, Т. Ваврилюк, З. Денисенко, Л. Топчий та ін.) та публіцистики (В. Галацька, О. Пискач, Р. Назар, Ю. Старовойт, Л. Конюхова, Н. Коноplenко, Т. Сербіна та ін). Проте, не зважаючи на достатню кількість досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців, цей феномен потребує більш глибокого вивчення з точки зору граматики та функцій.

Постановка завдання. Мета даної розвідки – прослідкувати, як впливає використання експресивних конструкцій на стиль оповіді, які саме форми парцельованих конструкцій використовує автор, імітуючи розмовне мовлення. Актуальність роботи зумовлена тим, що немає жодної вітчизняної розвідки щодо використання парцеляції як експресивного засобу у творах Дж. Селінджера. Завдання даної статті – проаналізувати найтипівіші структурно-граматичні форми парцельованих конструкцій у романі Селінджера “The Catcher in the Rye”, виявити їхній експресивний потенціал.

Виклад основного матеріалу. Роман американського письменника Джерома Селінджера “The Catcher in the Rye”, за твердженням літературознавців, це найекспресивніший роман-сповідь, своєрідний особистий щоденник, а відтак важливим елементом мови роману є використання експресивних синтаксичних форм, найчастотніші з яких – парцельовані конструкції.

Функціонально-стилістичні особливості парцельованих конструкцій – це відновлення упущеного у вислові, уточнення вже сформованої думки, розгортання висловлення, імітація розмовного спонтанного мовлення, ритмізація тексту.

Первинним проявом стилістичної функції парцеляції є імітація природного розмовного мовлення, створення ефекту невимушеності. Цю функцію парцельовані конструкції зазвичай реалізують в діалозі або в тих частинах розповіді, де мовлення ведеться від першої особи, даються чий-небудь просторові пояснення або відповіді з приводу зауважень, питань, де наводиться мовлення описуваного героя: *I thought how he hadn't minded it when I'd called him up so late. And how he'd told me to come right over if I felt like it. And how he went to all that trouble giving me that advice about finding out size your mind and all. And how he was only guy that'd even gone near that boy James Castle I told you about when he was dead* [4, с. 27]; – *What'd he say to you? – Oh, well, about*

Life being a game and all. And how you should play it according to rules [4, с. 25].

Стилістичні функції парцельованих конструкцій нерозривно пов'язані з різноманітним семантико-синтаксичним відношенням, що виникають між парцелятом і базовою частиною. Стилістичний ефект парцеляції залежить не тільки від значень, що вона виражає, але також і від структури парцельованих конструкцій, тобто від того, із скількох компонентів вона складається, які синтаксичні одиниці містить парцелят, як відокремлений парцелят від опорного слова базової частини, що знаходиться з ним в тісному синтаксичному зв'язку.

За нашими спостереженнями, більш експресивними у романі є багатокомпонентні парцельовані конструкції, на відміну від двокомпонентних, що зазвичай тільки виділяють, підкреслюють якийсь момент висловлення. Багатокомпонентна парцельована конструкція: *You'd just be different, that's all. You'd have an overcoat on this time. Or kid that was your partner in line last time had got scarlet fever and you'd have a new partner. Or you'd have a substitute taking class, instead Miss Aigletinger. Or you'd heard your mother and father having a terrific fight in bathroom. Or you'd just passed one those puddles in street with gasoline rainbows in them* [4, с. 159]; двокомпонентна парцельована конструкція: *The thing that was descriptive about it, though, was that he had poems written all over the fingers and the pocket and everywhere. In green ink* [4, с. 51].

Парцеляція як експресивний стилістичний прийом будується на факультативності зв'язків слів в простому реченні і частин складного речення – тій особливості, яка дає можливість автору використовувати прийом парцеляції навмисно: розчленувати єдину синтаксичну структуру на декілька самостійних відрізків.

Співставлення дистантного і контактного парцелятивів з погляду експресивності дозволяє стверджувати, що контактний парцелят експресивніший: унаслідок постпозиції він незмінно акцентується: *He said he talked to Jesus all time. Even when he was driving his car* [4, с. 24]. Дистантний парцелят менш експресивний через свою дистантну позицію, яка впливає на ослаблення зв'язку між парцелятом і базовою частиною і певною мірою утруднює сприйняття сказаного. Іноді при дистантному розташуванні парцелята виникає необхідність знову повертатися до базової частини, щоб відновити логічний зв'язок між компонентами парцельованої конструкції: *When I first met him, I thought he was a snobbish person. That's what I thought. But he isn't* [4, с. 46].

При парцеляції членів речення, частин складного речення спостерігається закономірність: чим компонент синтаксично більш залежний, тим вище ступінь його структурної обов'язковості і, отже, тим несподіваніше структурно-сміслові розчленування. Відповідно, чим компонент синтаксично менш залежний, тим нижче ступінь його структурної обов'язковості, тим природніше сприймається структурно-смісловий розрив єдиної синтаксичної структури. Парцеляція легко здійснюється там, де зв'язок членів синтаксичного ряду факультативний.

Серед парцеляції підрядного зв'язку найбільшою мірою схильні до відокремлювання від основної фрази обставини. Виокремлюватися парцеляти можуть всі види обставин, семантично поглиблюючи інформацію, дозволяючи розглянути подію з усіх боків, у всіх її зв'язках: *They just knocked again, though. Louder* [4, с. 32]; *Holden, God damn it, I'm warning you, now. For the last time* [4, с. 60].

Парцелят-обставина може бути виражений прислівником, дієприкметником або дієприкметниковим зворотом, інфінітивом, іменником у функції прислівника, групою слів з прийменником, герундієм. Частіше за все парцелят є відокремленою обставиною з залежними словоформами: *The snow was very good for packing. I didn't throw it at anything, though. I started to throw it. At a car that was parked across the street* [4, с. 50]; *"What?" I said. Not too enthusiastic* [4, с. 38]; *I started imitating one of those guys in the movies. In one of those musicals* [4, с. 40].

Парцельовані означення представлені тими ж самими формами і видами, що і непарцельовані. Вони виражаються прикметником, дієприкметником, числівником, присвійними займенниками, іменником у присвійному відмінку, іменником у функції прикметника, прислівником у функції прикметника, іменником, займенником або герундієм з прийменником, інфінітивною або дієприкметниковою конструкцією: *The new laws are just the old ones. Rephrased and renumbered* [4, с. 61]; *It's this course where each boy in class has to get up in class and make a speech. You know. Spontaneous and all* [4, с. 237]; *I certainly don't enjoy seeing him in that crazy cemetery. Surrounded by dead guys and tomb-stones and all* [4, с. 202].

У якості парцелятивів, за нашими спостереженнями, можуть функціонувати додатки, що виражені іменником, сполученням іменника з прийменником, субстантивованим прикметником або дієприкметником, займенником, числівником, інфінітивом або герундієм: *I got it in New York this*

morning. For a buck [4, с. 41]; *He always shaved himself twice, to look gorgeous. With his crumbly old razor* [4, с. 42]; *This ghost comes in on Christmas Eve and asks me if I'm ashamed and everything. You know. For betraying my country and everything* [4, с. 211].

Аналіз фактичного матеріалу показав, що серед парцеляції складнопідрядного речення важливе значення має розчленування тих складних речень, підрядна частина яких не є обов'язковою. Це підрядні із значенням причини, умови, мети. Хоча такі підрядні речення і не є стилістично маркованими, у складі парцельованих конструкцій в процесі функціонування вони набувають експресії, що створюється виділенням, підкресленням причини, слідства тощо. Парцеляція складнопідрядних речень, як правило, проходить по лінії граматичного зв'язку головної і підрядної частини складнопідрядного речення або по лінії зв'язку підрядних частин.

В романі "The Catcher in the Rye" представлені складні речення мінімальної конструкції (складнопідрядні речення) і речення ускладненої конструкції, структурною особливістю яких є поєднання мінімальних конструкцій складнопідрядних речень. Парцеляція складнопідрядної мінімальної структури представлена моделлю: базова частина – головна, парцелят – підрядна частина: *I didn't lend him my sweater. Just because I didn't know him too well* [4, с. 222]; *You can't take anything. Because you're not going* [4, с. 267].

Ускладнений тип парцельованих конструкцій передбачає розчленування по лінії граматичного зв'язку підрядних частин складного речення. Нами зафіксовано два типи ускладнених парцельованих конструкцій різної структури, де:

а) базова частина – складне речення мінімальної конструкції, парцелят – просте речення, однорідне або неоднорідне підрядному в базовій частині: *He kept trying to join, and they wouldn't let him. Just because he was boring and pimply* [4, с. 218]; *And the reason he was elected, the simple and obvious reason, was because Ernie wouldn't let us nominate him. Because he's so darn shy and modest and all* [4, с. 75]; *The stairs had the same smell they used to have when I went there. Like somebody'd just taken a leak on them* [4, с. 259];

б) базова частина – складне речення мінімальної або ускладненої конструкції, парцелят – складне речення мінімальної або ускладненої конструкції: *There isn't any night club in the world you can sit in for a long time. Unless you can at least buy some liquor and get drunk. Or unless you're with some girl that really knocks you out* [4, с. 100]; *He didn't*

say anything more, so I didn't either. Until we came out of the park at Ninetieth Street [4, c. 80].

В синтаксичних конструкціях з підрядними означальними у якості парцелятів виступають підрядні частини, що сполучуються відносними займенниками **who, which** і прислівником **where**: *He went in alone to dining-room. Where table was laid for one* [4, c. 78].

У складнопідрядних реченнях з підрядним обставинним найбільша кількість парцелятів зафіксована з сполучниками **as though, as if, as, when, because**. Серед них численну підгрупу складають конструкції із значенням причини: *He said he talked to Jesus all the time. Even when he was driving his car* [4, c. 24]; ... *old Ernie turned around on his stool and gave this very phony, humble bow. Like as if he was a helluva humble guy, besides a terrific piano player* [4, c. 111]; *And the reason he was elected, the simple reason, was because Earnie wouldn't let us nominate him. Because he's so darn shy and modest and all* [4, c. 75].

Частотне використання парцельованих варіантів з підрядним причини пояснюється тим, що базова частина, будучи продовженням попереднього контексту, вирізняється завершеністю дієслівної дії. Тому логічним є пояснення причини dokonanoї дії в базовій частині з боку парцелята.

Сурядний зв'язок сполучує однофункціональні члени простого речення і рівноправні, тобто незалежні, частини складного речення. Відмінність і сутність парцеляції конструкцій з сурядним зв'язком полягає в тому, що в базовій частині представлений аналог парцелята, тому розчленування відбувається без будь-яких обмежень.

Частотними у романі є парцельовані конструкції з однорідними членами речення або однофункціональними частинами сурядного речення, де головний член або другорядний член представлений в базовій частині і однорідний йому в парцеляті, або ж відокремлюється одна або декілька предикативних частин складносурядного речення: *I'll wake up everybody in hotel. Police and all* [4, c. 134]; *Then she started getting funny. Crude and all* [4, c. 128]; *He was always telling us about a lot of creepy guys that go around having affairs with sheep, and guys that go around with girls' pants sewed in the lining of their hats and all. And flits and lesbians* [4, c. 186]; *I laid awake for just a couple of seconds thinking about all that stuff Mr Antolini'd told me. About finding out the size of your mind and all* [4, c. 248].

Парцеляція виявляє, підкреслює усередині ряду однорідних другорядних членів такі семантико-синтаксичні відношення.

1. Відношення конкретизації: парцелят конкретизує дію або характеристику предмета, явища, що виражається однорідним йому членом в базовій частині: *That guy had just about everything. Sinus trouble, pimples, lousy teeth, halitosis, crumbly fingernails* [4, c. 54]; *Write about anything. Anything descriptive. A room. Or a house. Or something you once lived in* [4, c. 39].

2. Найбільш характерні для сурядних головних і другорядних членів відношення уточнення: парцеляти звужують, обмежують об'єм поняття, позначеного однорідним членом в базовій частині: *Your exam paper is over there on top my chiffonier. On top pile* [4, c. 17]; *"Where hell's my cigarettes?" – "On desk. Under your muffler."* [4, c. 82]; *I started imitating one of those guys in movies. In one of those musicals* [4, c. 40].

Зазвичай ряди сурядних членів речення пов'язані між собою сполучником, який знаходиться на початку парцелята і свідчить про мовний розрив даної синтаксичної структури. Частіше за все як засіб зв'язку вживається сполучник **and**: *But all I ever saw him do was booze all the time and listen to every single goddam mystery program on the radio. And run around the goddam house, naked* [4, c. 44]; *She gave me my coat anyway. And my "Little Shirley Beans" record – I still had it with me and all* [4, c. 199].

За частотністю вживання на другому місці стоїть сполучник **or**, що реалізує розділові відношення у сурядному ряді однофункціональних членів: *Name something you'd like to be. Like a scientist. Or a lawyer. Or something* [4, c. 223].

У всіх проаналізованих парцельованих конструкціях сполучники зв'язують парцелят і базову частину одночасно вказують на те, що в даному місці відбулося інтонаційне розчленування (на письмі йому відповідає крапка); граматична ж залежність парцелята від базової частини зберігається.

Безсполучникові парцельовані ряди однорідних членів зазвичай виражають послідовність подій, дій або станів, що відбуваються, сприяють створенню динамізму викладеного, образному відображенню того, що відбувається, або поглиблюють характеристику людини, предмета, вводять додаткові деталі в розповідь: *I wasn't sleepy or anything, but I was feeling sort of lousy. Depressed and all* [4, c. 119].

Парцеляція в складносурядному реченні, де відсутня, перш за все, формальна залежність компонентів, менш ефективна, ніж в складнопідрядному реченні. Дослідження показує, що парцелят значно частіше буває другорядним або головним членом речення, ніж частиною склад-

ного речення. Парцеляти-предикативні частини складного речення – більш самостійні в граматичному і смислового відношенні, відділяються більш тривалою паузою від базової частини, проте в процесі комунікації набувають єдиної смислової цілісності і закінченості інтонації тільки з частиною, від якої відокремились.

Парцельовані складносурядні речення характеризуються тим, що парцеляти в цих конструкціях, як правило, складаються з одного компоненту, на відміну від складнопідрядних, де зустрічаються як двокомпонентні, так і багатоконпонентні.

Сполучники в непарцельованому складносурядному реченні, виражаючи зв'язок і відношення між частинами, не входять ні в одну з них, залишаються незалежними. При парцеляції це положення змінюється. Сурядні сполучники завжди знаходяться в парцеляті, вказуючи на граматичну і семантичну залежність даної предикативної частини від попередньої. Цим парцельовані складносурядні речення зближуються із складнопідрядними, в яких підрядний сполучник, незалежно від трансформацій, знаходиться в підрядній частині. Механізм розчленування залишається тим же: частина складносурядного речення відокремлюється разом з сполучниками. Таким чином, початкова позиція сполучника свідчить про залежність двох компонентів парцельованої конструкції.

Парцеляція у складносурядному реченні актуалізує такі відношення між компонентами конструкції.

1. Співвідносно-часові: частини речення вказують на події, які співвідносні одна з одною в часі і відбуваються одночасно або в певній послідовності: *You could tell the waiter didn't like her much, you could tell even the Navy guy didn't like her much, even though he was dating her. And I didn't like her much* [4, с. 136].

2. Причинно-наслідкові: виражають причину і слідство, складаються з двох частин: *She was about sixty years older than Mr. Antolini, but they seemed to get along quite well. For they were both very intellectual* [4, с. 21].

3. Протиставно-порівняльні відношення, що часто ускладнюються запереченням, яке міститься в парцеляті: *I kept laying there in the dark anyway, though, trying not to think about old Jane and Stradlater in that goddamn Ed Banky's car. But it was impossible* [4, с. 65]; *I said it very fast because I wanted to stop him before he started reading that out loud. But you couldn't stop him* [4, с. 18].

Як особливий стилістичний засіб, що увиразнює текст, можна розглядати парцельовані конструкції, побудовані на повторенні словоформи. Прийом повторення сам по собі є експресивним. Будь-який повтор, у тому числі і синтаксичний, посилює емоційний вплив висловлення фактом повторення окремих слів, служить засобом посилення, підкреслення важливої думки, сприяє ритмізації мовлення: *Old Stradlater was putting Vitalis on his hair. My Vitalis* [4, с. 43]; *Everything I had was bourgeois as hell. Even my fountain pen was bourgeois* [4, с. 15]; *How do you feel about all this, boy? I'd be very interested to know. Very interested* [4, с. 20].

Аналіз досліджуваного матеріалу засвідчив неоднакову здатність до парцеляції у різних типів складних речень. Так, встановлено, що слабка мотивованість і граматичний зв'язок між базовою частиною і парцелятом спостерігається при парцеляції конструкцій складносурядного речення. Більш сильна залежність між базовою частиною і парцелятом у складнопідрядному реченні.

Висновки. Отже, парцеляція увиразнює текст, надає актуальності відокремленим частинам висловлювання, імітує розмовне мовлення, експресивно насичуючи мову роману. У романі Дж. Селінджера нами зафіксовані всі можливі структурно-граматичні моделі парцельованих конструкцій, як з розчленуванням сурядних, так і підрядних зв'язків. Виявлено, що найбільш експресивними є конструкції з розривом обов'язкових синтаксичних зв'язків. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розгляді парцельованих конструкцій з точки зору комунікативного синтаксису, зокрема в аспекті актуального членування речення.

Список літератури:

1. Загнітко А. П. Основи українського теоретичного синтаксису. Горлівка, 2004. Ч. 3. 266 с.
2. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава, 2010. 844 с.
3. Топчий Л.М. Функціонально-стилістичні вияви парцеляції у творі Мирослава Дочинця «Вічник. Сповідь духу». *Вчені записки ТНУ ім. В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації.* Том 30 (69) № 2 Ч. 1. 2019. С. 42–46.
4. Salinger J.D. *The Catcher in the Rye*. Київ, 1999. 276 с.

Cheberiak A. M. PARCELLING IN THE NOVEL “THE CATCHER IN THE RYE” BY J.D. SALINGER

The article deals with the typical forms of parceled constructions in J. D. Salinger’s novel “The Catcher in the Rye”. The novel by American writer Jerome Salinger “The Catcher in the Rye” is the most expressive novel-confession, a kind of personal diary, and therefore an important element of the novel’s language is the use of expressive syntactic forms, the most frequent of which are parceled constructions.

Parcelling is an expressive phenomenon of oral speech that occurs in live communication due to the need to intonationally highlight certain elements, which in fiction is used to create the stylistic effect of spontaneity of communication. The stylistic effect of parcelling depends not only on the meanings it expresses, but also on the structure of the parceled constructions.

In Salinger’s novel there can be found multi-component and two-component parcelled constructions, distant and contact constructions with different forms of parceled component. Parcelling as an expressive stylistic device is based on the optional relations of words in a simple sentence and parts of a complex sentence.

The article describes the main structural and semantic types of parcelled constructions with subordination, among which the most frequent are parceled components which function as attributes or adverbials, as well as subordinate clauses of reason. Among the analysed constructions with coordination, the most common are the separation of homogeneous parts and predicative parts of a compound sentence with conjunctions and / or. As a separate stylistic technique, the article reveals the parcelled constructions based on repetition. It was found that the ability to parcelling in different types of complex sentences is not the same. It depends on the motivation and semantic independence of its components. Weak motivation and grammatical connection are observed in the parcellation of compound sentence constructions. The dependence between the base component and the parceled component in a complex sentence is stronger.

Key words: *parcelling, base component, parceled component, compound sentence, complex sentence.*